

NOEN TANKER OM ISLAM SOM MISJONPROBLEM

av

ARNE RUDVIN

Av de forskjellige religioner den kristne misjon står overfor, er det ingen som så ofte er blitt behandlet i dette tidsskrift som islam, — senest i inneværende årgang s. 79ff. Men så dreier det seg også om den av de ikke-kristne religioner som ikke bare har flest tilhengere (ca. 450 mill.), men som vel må sies å representere den største utfordring til det kristne budskap. Styrken og selvbevisstheten i våre dagers islam kommer klart til uttrykk i de muslimske verdensmøter som har funnet sted, sist før og etter årsskiftet 1964/65. Hensikten med denne konferanse var «å utdype den muslimske tro og å utbre den i hele verden». Den fremstilling misjonsprest Rudvin gir i denne artikkel, har sin spesielle verdi fordi den er skrevet ut fra det eksistensielle møte med islam som hans virksomhet i Vest-Pakistan i en årrekke har ført ham inn i. Denne dypt alvorlige og engasjerende artikkel gjør det klart at det i religionshistorien neppe gis noe bedre eksempel enn islam på sannheten av det engelske ord at «the good is the enemy of the best.»

Red.

I misjonshistorien kalles gjerne det siste halvannet hundre år for den moderne verdensmisjons tidsalder. Og noe riktig er det vel i dette. Sammen med de europeiske stormakters politiske og økonomiske ekspansjon har det også fulgt en kulturell og religiøs ekspansjon i de mindre utviklede land. Men uttrykket «den moderne verdensmisjon» er i beste fall kun en halv sannhet. Det er bare blant de «primitive» hedninger, d. v. s. blant de kulturelt og religiøst sett mest lavtstående folkegrupper at det har vært drevet noe misjonsarbeide med nevneverdige resultater. Moderne misjon har nesten utelukkende vært «primitiv» hedningmisjon.

Blant tilhengerne av de store verdensreligionene, islam, hinduismen og buddhismen, har det kun vært drevet en helt ubetydelig misjonsarbeide, og resultatene har i praksis vært lik null. Vår tid utmerker seg her ikke fremfor tidligere epoker i kirkehisto-

rien. Men fordi de land som tilhører de ikke-kristne verdensreligionene, har vært inne i en politisk og økonomisk nedgangsperiode, har disse blitt ignorert fra kristen side.

I de siste par ti år har de ikke-kristne verdensreligionene hatt en renessanse, noe som henger sammen med at disse land nu har frigjort seg fra vestlig overherredømme. I dag er de store verdensreligionene i ekspansjon. Vi møter dem som aktive, misjonerende religioner, ikke bare blant de «primitive» hedninger, men også i Europa og Amerika.¹ De opptrer i dag som alvorlige konkurrenter til kristendommen. Dette er vel den viktigste grunn til at kristendommen prosentvis har gått tilbake i de siste 50 år.

Av de ikke-kristne verdensreligioner er møtet med islam det vanskeligste og mest aktuelle misjonsproblem. Egentlig er islam ikke bare et misjonsproblem, men et problem for hele den kristne kirke. Den muslimske verden er ikke bare upåvirkelig for kristen misjon, men islam har i de 1300 år som er gått siden Muhammed sto frem som profet i Arabia, stadig erobret land fra den kristne kirke.

Fra sin første begynnelse har islam vært en konkurrent til den kristne misjon. Den kristne kirke begynte å få innpass i Arabia på Muhammeds tid. Islam satte ikke bare en effektiv stopper for det kristne misjonsarbeide i Arabia, men erobret også i den etterfølgende tid flere av de viktigste områder i den kristne verden, som Nord-Afrika, det Nære Østen og deler av Sydøst-Europa, og Persia og Sentral-Asia som delvis var kristnet. Flertallet av befolkningen i disse landene gikk etter hvert over til islam, og den kristne kirkes ekspansjon både sydover og østover ble stanset for mer enn 1 000 år.

Islam har mer enn noen annen faktor hemmet den kristne kirkes ekspansjon i verden. I møtet med islam har den kristne kirke hele tiden vært på vikende front.

Vel på grunn av de muslimske lands politiske og økonomiske tilbakegang i de siste par århundrer (de fleste muslimske områder var under kristent overherredømme til siste krig), har kirke- og misjonskretser ikke forstått hvilket misjonsproblem islam er. I dag er situasjonen en helt annen. De muslimske land er igjen

politisk selvstendige. Sammen med den nasjonale og økonomiske utvikling har det funnet sted en kulturell og religiøs vekking, og resultatet er at islam i dag på en ny måte er et aktuelt misjonsproblem.

På misjonsmarken møter vi islam som en fremgangsrik konkurrent i arbeidet blant de «primitive» hedninger. For hver hedning som blir kristen i Afrika, blir 10 muslimer. Og hvis denne utvikling fortsetter, vil Afrika ende som et overveldende muslimsk kontinent. I Pakistan og India vinner islam minst like stor fremgang som kristendommen blant lavkastebefolkningen, og helt mot øst i Japan ser vi at det stadig dannes nye muslimske menigheter.

De kristne minoritetskirker i de muslimske land føler også presset. Dette gjelder både de gamle østlige kirker som har overlevet fra før-islamisk tid, og de nyere misjonskirker. Fra de fleste av disse kirkene går det en stadig strøm av konvertitter over til islam, og det er langt flere kristne som blir muslimer enn det er muslimer som blir kristne i disse landene. At enkelte kristne kirker allikevel tallmessig har øket, skyldes fødselsoverskuddet og at «primitive» hedninger (i Pakistan lavkastefolk) slutter seg til den kristne kirke. Men i enkelte arabiske land har den kristne befolkning også tallmessig gått tilbake.

Videre ser vi i dag for første gang at islam har begynt et aktivt misjonsarbeide i kristne land i Europa og Amerika. Om deres resultater ennå ikke tallmessig er så store, så er de i alle fall langt større enn de resultater det kristne misjonsarbeide har hatt i de rent muslimske land. — Sammenfattende kunne vi si det slik at i møtet mellom kristendom og islam er det islam som har vært den seirende part i de 1 300 år som er gått siden islam oppsto.

De kristne misjonsselskaper har vært meget tilbakeholdende når det gjelder arbeidet blant muslimer. Stort sett har innsatsen konsentrert seg om å vinne de «primitive» hedninger, og med få unntak har muslimene fått være i fred. Det ser ut til at den kristne misjon til en viss grad er redd for å oppta arbeide blant muslimene. Delvis fordi resultatene er så små, men også fordi man er redd for de teologiske problemer som uvegerlig følger med et virkelig møte med islam. Til og med de misjonsselskaper som

arbeider i land med et overveldende muslimsk flertall, holder seg som oftest vekk fra det evangeliserende arbeidet mellom muslimer, og konsentrerer seg om å styrke den kristne kirke på stedet eller går opp i skole- og legemisjonsarbeide.

Det faktum at islam har vært den seirende, menneskelig talt, i møtet med kristendommen, har vært et tankekors for mange. Det at islam skulle være kristendommen jevnbyrdig, for ikke å si overlegen, er jo en utålelig tanke for mange kristne. Derfor er det da også blitt forsøkt med mange slags forklaringer på islams fremgang. Den enkleste «forklaring» er at islam har vunnet sin fremgang med sverd, «den hellige krig». Til en viss grad skyldes vel islams fremgang ytre sett i den første tid sverdet. Men de kristne på den tiden var vel så flinke til å bruke sverdet for å fremme kristendommens sak. Vi kan bare tenke på korstogene. Riktignok er det vel å si at sverdet åpnet døren for forkynnelsen av islam. Forholdsvis få kristne ble direkte tvunget til å bli muslimer. De undertrykte kristne folk fikk lov til å ha sin religion i fred, om de enn ofte var annenklassens borgere. I de fleste tilfeller har islam vunnet fremgang ved fredelig forkynnelse, og i dag skyldes jo all islams fremgang alminnelig misjonsvirksomhet på linje med den kristne.

En annen forklaring som ofte blir fremsatt fra misjonshold er at islam vinner fremgang på grunn av sin lave moral. Islam skulle stille så lave etiske krav til sine tilhengere at det skulle være lettere for «primitive» hedninger (og det naturlige mennesket) å bli muslim enn kristen. Her blir da som oftest flerkoneriet gitt som eksempel. Bortsett fra at en slik argumentasjon vidner om dårlig kjennskap til islams etikk, som i det hele neppe er lavere enn den kristne, så sier jo all erfaring at en religion ikke vinner fremgang på grunn av sine svakheter, men på grunn av sin indre religiøse styrke. I parentes bemerket så sier muslimene her i Pakistan ofte at den kristne misjon vinner fremgang blant lavkastefolkene på grunn av at kristendommen stiller så lave moralske krav, d. v. s. at de kristne ikke er bundet av loven. Misforståelsen er her gjensidig.

Disse og lignende «forklaringer» sier til sist intet om grunnen

til islams fremgang, men viser oss kun den kristne kirkes og den kristne misjons uvilje mot å innrømme at islams fremgang skyldes islams indre religiøse styrke, og uvilje mot å innrømme at islam menneskelig talt er en like «høytstående» religion som kristendommen, og at den tilfredsstillende menneskets religiøse og etiske behov like bra som kristendommen, og gir mennesket både noe å leve for og noe og dø på.

Motviljen mot å innrømme dette skyldes vel ikke bare intoleranse og uvitenhet om islam i kristne kretser, men vel mere redselen for å ta opp de teologiske problemer som følger for kristendommens «absolutthet», kristendommen som «fullkommen religion» etc.

For alle former for «erfaringsteologi» reiser det jo vanskelige teologiske problemer at islam, d. v. s. fromme muslimer, har lignende (eller analoge) og like dyptgående religiøse erfaringer og opplevelser som fromme kristne har, og at disse erfaringer og opplevelser for den fromme muslim har samme beviskraft eller sannhetsverdi som for den kristne, og at islam har en like dyptgående effekt på muslimenes etiske og religiøse liv, og gir like gode muligheter som kristendommen til å utvikle «en etisk personlighet».

Religionshistorisk sett er jo dette forhold bare naturlig siden islam og kristendom for en stor del er bygget opp av det samme eller likeartede materiale. De fleste dogmer i islam er overtatt direkte fra kristendom (ortodoks eller sekterisk) og jødedom. Det grunnleggende felles dogme er troen på én Gud som er skaper og opprettholder, den ene evige Gud som selv er uskapt og har skapt himmel og jord av intet. Menneskene er Guds skapninger og er i et og alt avhengige av ham. Dette fører igjen med seg at Gud, både i kristendommen og i islam, er menneskets Herre som har krav på vår tilbedelse, tro og lydighet, at verden som Guds skapning er god, at livet har hensikt og mål for mennesket, at denne verdens goder: familie, arbeid, kulturliv, alt er Guds gode gaver som skal mottas med takknemlighet og brukes etter Guds vilje. Mennesket er satt i verden til å arbeide, å underkaste seg jorden. Arbeidet er i islam som i kristendommen et kall, en

gudstjeneste hvorved vi tjener Gud og vår neste som er vår medskapning og derfor har krav på vår kjærlighet. Dette er tanker som muslimske teologer og predikanter taler vel så godt om som noen kristne. Den såkalte «lutherske kallstanke» kan jo muslimske teologer fremstille like godt som lutherske, og er et yndet tema for muslimske teologer.²

Det første grunnlaget for menneskets forhold til Gud og nesten er det samme eller analogt i islam og kristendom, d. v. s. troen på Gud som skaper og Herre, og mennesket som Guds skapning. Videre finner vi begge steder troen på at Gud har åpenbart sin vilje for mennesket og sagt hvordan det skal leve, at Gud er rettferdig og hellig, og at mennesket skal stå til ansvar for sine handlinger og sitt liv, — og dermed følger jo dogmene om Guds lov, Guds ord, oppstandelse, dom og gjengjeldelse osv.

Dette fører igjen med seg syndserkjennelse, bevisstheten om nødvendigheten av omvendelse, bot, syndenes forlatelse etc. Det vil si: de samme eller likeartede religiøse dogmer skaper et likeartet grunnlag for religiøse opplevelser og erfaringer, som etter min mening teologisk sett er analoge og religionspsykologisk sett er identiske i begge religionene. Disse opplevelser er hos den fromme muslim like dyptgående og «ekte» som hos fromme kristne. Og en muslims syndserkjennelse og bot er selvsagt like alvorlig og ekte som hos en kristen.

En merkelig oppfattelse som man ofte møter i kristne misjonskretser, er at islams etikk er «ytre», d. v. s. at det dreier seg kun om gjerninger i motsetning til den kristne etikk som skal være særpreget sinnelagsetikk. Men enhver som kjenner litt til islams etikk, vet at også her er sinnelaget, intensjonen, det viktigste. Enhver større muslimsk etikk begynner med et eget kapittel eller en egen bok om sinnelag, intensjonen. Man kan f. eks. hos fromme muslimer finne uttrykket: å gjøre bot for sin bot. D. v. s. også boten er synd hvis ikke intensjonen er fullkommen.

På den annen side er slike setninger som at troen skal vise seg i gjerninger, eller at gode gjerninger er troens frukter, like selvsagte for fromme muslimer som for fromme kristne. Og muslimene kjenner også begrepene omvendelse, gjenfødelse, et nytt

liv etc. En «ekte omvendelse» har en like dyptgående effekt på en muslims liv som på en kristens. Den praktiske forskjellen er som oftest den at den fromme muslim taler noe mindre om sin omvendelse og sine opplevelser enn den fromme kristne, siden Allah for muslimer står noe mer i forgrunnen.³

Islam gir like gode muligheter for rike religiøse opplevelser og for utvikling av en «etisk personlighet» som kristendommen. Det er selvsagt dette som forklarer islams tiltrekningskraft, og som gjør at islam hevder seg meget godt i møtet med kristendommen. Muslimen føler ikke at kristendommen har noe nytt eller bedre å gi ham. Dette er den viktigste grunnen til at islam er blitt et misjonsproblem. Islam er menneskelig talt en like høyverdig og tiltrekkende religion som den kristne.

På den annen side er det uten tvil en fra kristendommen forskjellig *fargetone* over muslimens gudsforhold, fromhetsliv og etikk. Siden islam legger mere vekt på allmaktsiden i gudsbegrepet, blir gudsforholdet her mer preget av underkastelse og hengivelse, og i etikken blir hovedvekten følgelig lagt på lydigheten, mens hovedvekten i kristendommen ligger på Guds kjærlighet og nåde, d. v. s. gudsforholdet blir mere bestemt av tro og tillit.

De enkelte komponenter i islams gudsbegrep er de samme eller analoge til det kristne. Bestemmelsen av Guds vesen og egenskaper er stort sett felles. Allah er én, evig, uskapt, uendelig, ubegrenset, allmektig, allvitende, og allesteds nærværende. Han er hellig, rettferdig, god, nådig, barmhjertig osv. Egenskapene er stort sett de samme. Forskjellen i gudsbegrepet ligger først og fremst i det at i islam ligger hovedtyngden på andre egenskaper enn i det kristne gudsbegrep. Islam legger hovedvekten på Guds eneståenhet, opphøyethet og allmakt, mens evangeliet betoner sterkere Guds kjærlighet og nåde — slik den møter oss i Kristi selvhengivelse for syndere. Selvsagt kjenner også islam til Guds nåde og barmhjertighet. Det mest brukte navnet om Gud etter Allah i Koranen er «den barmhjertige forbarmeren». Og kristendommen kjenner på sin side til Guds enhet, opphøyethet og allmakt. Men i Allah ligger alltid hovedvekten på opphøyet-

heten og allmakten. Dette konstituerer så å si islams gudsbegrep. Det er den *opphøyede* og *allmektige* som forbarmer seg. Når Allah forbarmer seg så er og blir han den opphøyede og fjerne, og det er aldri tale om at Allah skulle åpenbare seg *selv* til mennesket eller gi seg *selv*. D. v. s. Allah engasjerer seg aldri i forholdet til sine mennesker, selv om han er nådig og barmhjertig. At kjernen, det konstituerende, i islams gudsbegrep, Allah, er opphøyetheten og allmakten, fører igjen med seg at gudsforholdet blir *islam*, d. v. s. underkastelse og hengivelse. («Islam» er jo egentlig en infinitiv som betyr å underkaste seg.)

Religionshistorisk henger denne sterke betoningen av Allah som den allmektige og fjerne sammen med den før-islamske, gammelarabiske høygudsforestilling. I den gammelarabiske religion var Allah høyguden, den allmektige skapergud som sto over alle de andre guder og makter. Avgudene var gjenstand for daglig dyrkelse, mens den opphøyde Allah derimot, som hadde makt over liv og død, ble vanligvis bare anropt i livsfare og ved spesielle anledninger. Allah ble hos de før-muslimske arabere oppfattet noe upersonlig, som allmakten, skjebnen. En før-muslimsk dikter sier at Allah er som en blind kamelhoppe som slår med forbenene og knuser alt som kommer i veien, d. v. s. Allah er skjebnen. Allah var ikke stammegud eller folkegud, og sto ikke i et personlig forhold til et folk eller en stamme (slik som Jahve var Israels Gud).

Dette gammelarabiske Allah-begrep er *ikke* det samme som Koranens, som er meget mere avhengig av det kristne gudsbegrep. Muhammeds fortjeneste er nettopp at han avskaffet avgudene, slik at Allah alene ble gjenstand for dyrkelse, at han ble folkegud. Men den gammelarabiske Allah-forestilling har uten tvil vært med på å *farge* islams gudsbegrep, eller rettere: den har vært med på å bestemme hva som er sentrum, hvor hovedtyngden skal ligge, nemlig på Allahs opphøyethet og allmakt.⁴ Dette fører igjen med seg at sentrum i gudsforholdet i islam ligger i underkastelsen under den allmektige, opphøyde Allah, til forskjell fra evangeliets gudsforhold hvor sentret er tro og tillit til Guds nådestilsagn i Kristus, at vi i Kristus kan kalle Gud vår Far.

I ortodoks islam er det alltid forholdet herren-slaven som dominerer. Ofte blir dette fra kristen side tolket som om det skulle være en tvungen underkastelse under en tyrann, eller resignasjon overfor skjebnen, det uunngåelige. Det er mulig at en «uomvendt» muslim kan oppfatte Gud som en tyrann, som skjebnen, som han raser imot når livet går ham imot, men dette er ikke islam, dette er ikke den fromme muslims gudsforhold. For den fromme muslim er ikke underkastelsen resignasjon, men hengivelse i Allahs gode vilje. Allah er for ham ikke tyrannen, men den allmektige, rettferdige og gode Gud. Og islam betyr da å overgi seg på nåde og unåde til denne Gud, å legge alt, dette liv og det kommende i hans hender i forvisningen om at Allah gjør det som er rett.

På den ene side frykter en from muslim for Gud som den rettferdige dommer på grunn av sin synd. Men samtidig håper han på Guds syndsforlatelse og nåde, fordi Gud er den barmhjertige Forbarmeren. En muslim *håper* derfor på frelse på dommens dag, men har ingen *visshet* om at han vil bestå i dommen, fordi avgjørelsen til slutt utelukkende ligger i den rettferdige og barmhjertige Allahs hånd. Det vil si at *frelsesvisshet* i denne verden hører ikke med til ortodoks islam. Men dette fører ikke til fortvilelse eller håpløshet hos den fromme muslim. «Allah har befalt oss å håpe», heter det. Fortvilelsen, oppgivelsen av håpet er derfor den største synd d. v. s. det motsatte av islam som betyr å legge *alt* i Allahs hender. En from muslims gudsforhold bygger da også på *vissheten om* og erfaringen av at Allah styrer og leder hans liv til det gode. Allah er ikke bare skaperen og Herren, men også opprettholderen i ordets dypeste mening. Muhammeds eget gudsforhold bygget uten tvil også på erfaringen av Allahs omsorg og ledelse i hans eget liv.⁵

Denne hengivelse i Guds vilje på nåde og unåde fører hos den fromme muslim til en *opphøyet religiøs ro og styrke*. Han tar imot både medgang og motgang fra Allahs hånd med takksigelse, og videre fører dette med seg at en from muslim ikke har noe behov for *frelsesvisshet* i kristen forstand, d. v. s. tilsigelse av syndenes forlatelse her og nå. Selve spørsmålet om *frelsesvisshet* er

utelukket, siden islam jo betyr å legge alt, også spørsmålet om sin egen frelse, i Guds hånd.

I det praktiske liv betyr underkastelsen under Guds vilje lydighet mot Guds lov slik den er åpenbart i Koranen. Dette fører med seg at loven, shari'at, får en meget fremtredende plass i en muslims liv. Oppfyllelsen av loven blir realiseringen av islam i det praktiske liv. Indre sett betyr islam underkastelse under og hengivelse til Allah med hjertet og i bønner, den liturgiske og den private. Ytre sett, i handling, betyr islam at Guds lov — Guds vilje — blir gjort gjeldende og etterfulgt, at Allah blir gjort til Herre på alle livets områder, i det personlige liv, i det private i forhold til familien, i forhold til andre mennesker, i samfunns-liv og på det politiske område.

Lovoppfyllelsen og gode gjerninger er for den fromme muslim *ikke* et forsøk på å vinne frelse ved gjerninger, d. v. s. selvslettferdighet, men en realisering av Allahs herredømme i det praktiske liv, og troens frukter. En annen sak er at oppfyllelsen av Guds lov bringer med seg velsignelse både for den enkelte og samfunnet.

Dette gudsforholdet er selvsagt like «høytstående» som det kristne gudsforhold, det fyller den fromme muslims liv med innhold, og gir ham både noe å leve for og noe og dø på. En from muslim er like sterkt grepet av islam som den troende kristne er grepet av Kristus.

Nå skulle en tro at dette religiøst sett høyverdige gudsforhold skulle kunne brukes som et tilknytningspunkt for kristen forkyndelse, siden vi jo finner meget av det samme igjen i kristendommen. Men det motsatte er tilfelle. Det spesifikke i islams gudsbegrep og gudsforhold, d. v. s. den absolutte betoning av Guds opphøyethet og den absolutte hengivelse under hans vilje, overflødiggjør det spesielle kristne gudsbegrep og trosforhold. Allahs absolutte opphøyethet overfor skapningen ikke bare overflødiggjør, men direkte utelukker og umuliggjør at Gud virkelig skulle engasjere seg i forhold til sin skapning slik det er implisert i den kristne treenighetslære. Allah kan nok åpenbare sitt ord, sin vilje, til sin skapning, men det kristne budskap om at Gud har kommet

til sin skapning på personlig måte i Sønnen, og gitt seg selv til menneskene, er i absolutt motsetning til Islams Allah-begrep. Inkarnasjonsdogmet, at gud ble menneske i Kristus, og den kristne forsoningstanke, at Gud selv i Kristus tok straffen i vårt sted, strider mot selve kjernen i det muslimske gudsbegrep. Allah selv er og forblir opphøyet, og derfor må all tale om Kristus som Guds Sønn og om treenighet fortone seg som triteisme for islam.

Derfor blir islam på tross av sitt høytstående og sublimе gudsbegrep og gudsforhold, eller rettere: på grunn av dette, i siste instans antikristelig.

Siden hovedvekten i islam ligger på Guds eneståenhet og absolute opphøyethet, må enhver tale om treenighet — tre-enighet — oppfattes som triteisme fra islams side. Og den kristne tale om Kristus som Guds Sønn blir automatisk oppfattet som om det skulle være en annen gud *ved siden av* Allah. Derfor finner vi allerede i Koranen en rekke utsagn som på det skarpeste polemiserer mot Kristi guddom. Og jo mere en muslim føler seg forpliktet på Guds ord, jo mere uimottagelig er han for kristen forkynnelse.

Det tidligste direkte antikristelige utsagn i Koranen er sure 112:

Si: Han er Allah, Én,
Allah, den evige,
ikke har han født og ikke er han født,
ikke er en ham jevnbyrdig.

Noen forskere mener at denne suren er rettet mot den gammel-arabiske oppfattelse av avgudene som Allahs døtre og sønner, men vi har her sikkert en direkte polemikk mot kjente kristne utsagn, Vi kan f. eks. bare sitere fra Kyrills Katekeser⁶: Gud har født. Gud er født, alle tings Gud. Gud har født Gud osv.

Ellers er det særlig i sure 5 at vi har samlet de utsagn som polemiserer mot kristi guddommelighet og treenighetslæren. Sure 5:

Sannelig er *de* vantro som sier: Allah, han er Messias, Marias sønn.

Sannelig er *de* vantro som sier at Allah er den tredje av tre. Der er ingen Gud uten den ene Gud.

Når Allah sa: O Jesus, Marias sønn, sa du til folket: Ta meg og min mor til to guder ved siden av Allah, så sa han (Jesus): Opphøyet er du, det er ikke for meg å si det som ikke er sant.

Den fremstilling som her er gitt, av læren Kristi guddom og treenigheten er jo et polemisk vrengebilde av den kristne kirkes tro, særlig den siste at treenigheten skulle bestå av Gud, Jesus og Maria, og at treenigheten betyr tre adskilte guder.

Men resultatet er i alle fall at de fleste muslimer, på grunn av disse koranversene, har den oppfatning at de kristne tror på tre guder. Når en vanlig muslim hører uttrykket Guds Sønn brukt om Kristus, så oppfatter han det enten helt primitivt, som om Gud skulle ha avkom, eller som om Kristus skulle være en gud ved siden av Allah. I begge tilfeller er han samvittighetsbundet til å forkaste dette som gudsbespottelse. Muslimen har på forhånd en gal oppfattelse av hva de kristne ord og uttrykk betyr. Og her er vi ved den største vanskelighet i muhammedanermisjonen. På grunn av det nære slektskap mellom islam og kristendommen er de fleste kristne ord og uttrykk kjent av muslimen på forhånd, og han oppfatter dem islamsk, d. v. s. han legger et forutbestemt innhold inn i den kristne forkynnelse han hører. Dette gjelder både positivt og negativt. Om enkelte kristne begreper har muslimene på forhånd en negativ vrangforestilling. Hvis han f. eks. hører ordet «treenighet», oppfatter han det, som ovenfor nevnt, som triteisme, og forkaster det med den begrunnelse at de kristne her har forvansket det opprinnelige evangelium. Det i evangeliet og kristen forkynnelse som derimot kan tolkes positivt i overensstemmelse med islam, godtar han med den mening det har i islam. Og om han ikke legger en annen mening inn i begrepene, så plasserer han dem i alle fall i en annen sammenheng.

Når muslimene hører kristne tale om Guds allmakt, hellighet og barmhjertighet osv., så er han selvsagt enig, men han forbinder det med Allah, og dermed med et gudsforhold som utelukker det spesifikt kristne gudsforhold. Når han hører uttrykket «Guds ord», så er han enig i at det er gitt til alle profetene, inkludert

Kristus, men i praksis betyr det for ham Koranen. På grunn av det nære slektskap mellom vokabularet i de to religionene assosierer muslimene alltid muslimske forestillinger med det han hører om kristen forkynnelse. Dette er langt mere utbredt enn man vanligvis forestiller seg, siden så å si alt materiale i Koranen direkte eller indirekte stammer fra jødedom eller kristendom.⁷ Muslimen hører således ikke evangeliet, men seg selv, d. v. s. islam.

Det vil her føre for langt å regne opp de ting som er felles, men vi skal bare gi noen eksempler på hvordan dette virker inn på muslimens forståelse av forkynnelsen av Kristus.

En muslim som kjenner sin egen religion, har på forhånd en meget utviklet lære om Kristus. Når islam sier at Kristus ikke er Guds sønn, men en profet, så legger muslimen meget mere inn i ordet «profet» enn vi gjør. Etter Koranen står Kristus også en særstilling mellom profetene. Kristus er den største av profetene (ved siden av Muhammed). Vurderingen av profetene, og særlig av Muhammed, varierer sterkt innenfor de forskjellige retninger og teologiske skoler i islam. Men flertallet av legfolket og flere teologiske retninger setter Muhammed så høyt at han blir en *mellommann mellom Gud og mennesket*. Siden profetien prinsipielt er den samme, kan det som muslimene tror om Muhammed, også overføres på Kristus. Etter Koranen er Kristus mere enn en vanlig profet, Han kalles her også for «Guds ord» og «Guds ånd». Denne høye verdsettelsen av Kristus har sikkert vært med til å utvikle det muslimske dogmet om Muhammed. Muhammed kan jo ikke være mindre enn Kristus, hvis han — Muhammed — er den siste og endegyldige profet.

Bortsett fra å betegne Kristus som Guds Sønn eller guddommelig kan en muslim godta det allermeste av det evangeliene sier om Kristus. Det er bare det at det alt sammen tolkes muslimsk. Dette er det vanskeligste praktiske problem når det gjelder forkynnelsen av evangeliet for muslimene. Hvis vi bare ikke bruker ordet «Guds sønn», så kan vi si nesten hva det skal være til en viss type av muslimer. Han vil si ja og amen til alt, og gå vekk som en bedre muslim. Dette gjelder selvsagt først jomfrufødselen. Koranen betoner jomfrufødselen langt sterkere enn Det nye

testamente, og forteller langt flere detaljer og utbroderer emnet mere enn evangeliene. Man kan ikke være en muslim uten å tro på jomfrufødselen. Men for muslimen er dette ikke tegn på Kristi guddom eller inkarnasjon. Det er kun en spesiell skaperhandling fra Guds side.

Videre godtar muslimene alt det evangeliene forteller om Kristi undergjerninger. Og de kan i tillegg berette om en lang rekke mirakler som ikke er nevnt i evangeliene. Men dette sier for dem kun at Kristus har fått denne spesielle gave fra Gud, og er for dem ikke et tegn på at det er Gud selv som er tilstede og handler.

I den praktiske forkynnelsen betyr dette at hvis vi begynner med en skildring av Kristi liv og gjerning, hans undere, hans kjærlighet, barmhjertighet osv., så fører dette *ikke* den muslimske tilhører frem til en forståelse av at Gud selv er blitt menneske i Kristus. Han hører kun hva han på forhånd vet, og blir bare styrket i sin muslimske tro. Hvis misjonæren betoner Kristi syndfrihet og fullkommenhet, så sier den muslimske tilhører: Ja, det er riktig, alle profetene, og særlig Muhammed og Kristus, er syndfri. Hvis vi sier at vi blir frelst ved Kristus, så sier muslimen: Ja, Muhammed skal også på dommens dag gå i forbønn for å frelse sitt folk. Hvis predikanten sier at Kristus lever nå, er i himmelen, så vil muslimen si: Ja, det er riktig, Gud reddet sin profet fra jødene og korset, og tok ham opp til himmelen.

Det meste av det evangeliene sier om Kristus, kan med litt velvillig tolkning oppfattes muslimsk. Hvis det ikke allerede i Koranen er sagt noe lignende om Kristus, så har mange muslimer i dag analoge dogmer om Muhammed. Hvis evangelisten taler om at Kristus er det inkarnerte Guds ord, så blir dette med letthet oppfattet muslimsk. Kristus er jo i Koranen kalt «Allahs ord». Og det er et utbredt dogme blant muslimer i Pakistan og India at Muhammed er «det inkarnerte Guds lys». Vi finner i vide kretser en Muhammed-teologi som uten tvil er blitt utviklet under innflytelse av kristen (sekteisk) kristologi. Muhammed er etter denne teologi i den første begynnelse skapt av Guds eget lys. Siden ble alt som er til skapt ved ham. Ved Muhammeds fødsel

ble dette lys inkarnert, og Muhammed kalles derfor «det inkarnerte lys». Det vil si: Muhammed er først og fremst guddommelig lys. Hvis han også er kjød, er han ikke kjød på samme måte som oss. Han var på alle måter fullkommen, han hadde ikke menneskelige behov osv. Dette utbroderes i det uendelige, og det skrives bøker om Muhammeds egenskaper.⁸ Siden Muhammed er skapt av Guds eget lys, er alt hva han sa og gjorde en åpenbaring, og Muhammeds forståelse av Koranen er selvsagt autorativ. «*Muhammed er det lys som vi trenger for å kunne lese Koranen*», sies det. Muhammed blir på denne måte fortolkningsprinsippet for Guds ord. Dette forklarer tradisjonens enorme betydning i islam, siden alt Muhammed sa og gjorde i seg selv er en åpenbaring, så er jo alle de tradisjonene som går tilbake på Muhammed absolutt autorative.

Nest etter Koranen har Muhammed-skikkelsen den mest sentrale plass i muslimens fromhetsliv. Historisk sett skyldes dette påvirkning fra kristendommen. De muslimer som er påvirket av mystikken, sufismen, kan selvsagt gå enda lenger i å godta evangeliets kristologiske utsagn. Johannes-evangeliets utsagn om at Kristus er i Faderen og Faderen i Kristus, blir av dem fortolket i mystisk retning. Jeg har sett mullaher av sufisk type nikke gjenkjennende da de hørte slike vers, og sitere en sufisetning til svar: «Jeg er du, og du er jeg». Resultatet er at muslimen, når han hører kristen forkynnelse, ikke hører evangeliet, men sine egne tanker og blir kun oppbygget i sin egen tro.

Helligånden bruker evangeliet, ordet om Kristus, til å skape kristen tro. Den største vanskelighet i muhammedaner-misjonsarbeidet er at når muslimen leser evangeliet eller hører kristen forkynnelse, hører han egentlig ikke, og er derfor utenfor ordets rekkevidde, og midlet til å skape tro savnes. Alt det i islam som er felles eller analogt med kristendommen, blir derfor ikke tilknytningspunkter, men skillemurer, som gjør at muslimen ikke kan høre evangeliet selv når det blir ham forkynt.

Her har vi den viktigste grunn til at det i praksis ikke er blitt noen resultater av misjonsarbeidet blant muslimer. Derfor blir problemet i muhammedaner-misjonen til slutt et teologisk-

pedagogisk problem: Hva er egentlig det sentrale i kristendommen i forhold til islam, hva hører og oppfatter muslimen når han hører kristen forkynnelse? Man må her på en ny måte arbeide med kristen teologi, d. v. s. spørsmålet om hva evangeliet er i forhold til islam. Det kan ikke være fromhet, etikk, omvendelse og nytt liv, religiøse erfaringer osv., for alt dette har muslimene på forhånd. Muhammedaner-misjonæren blir tvunget inn i et nytt studium av kristologi, (inkarnasjons- og treenighetslæren).

På den annen side må forkynnelsen for muslimer også bygge på et grundig kjennskap til muslimens forutsetninger for å forstå, eller rettere: misforstå, evangeliet om Kristus. Dette krever kjennskap til islam, dens opprinnelse og utforming i forskjellige sekter og retninger. Dette er jo nesten en uoverkommelig oppgave, siden kildene stort sett kun er tilgjengelig på arabisk, og fordi den muslimske kirkehistorie og teologi er minst like rik og mangfoldig som den kristne.

I muhammedaner-misjonsarbeidet må derfor hovedvekten i langt større grad enn i annet misjonsarbeide legges på det teologiske og religionshistoriske studium. Uten et skikkelig forarbeide her blir vår forkynnelse det samme som å rope i ørkenen og å preke for døve ører. Dette er en oppgave som den enkelte misjonær ikke har forutsetninger for å kunne løse alene. Det kreves her en samlet teologisk nyinnsats og et målbevisst arbeide fra den kristne kirkes og misjons side. Før dette blir gjort, vil den kristne kirke og misjon fortsatt være på defensiven i møtet med islam.

NOTER

- ¹ Se Hutten-Kurtzfleisch: *Asien missioniert im Abendland.*
- ² Fra Pakistan kan som et eksempel anføres en populær fremstilling: *Mawlana Mawdudi: Sann faste og bønn, kapitlet om gudstjeneste (på urdu).*
- ³ En god innføring i pietistisk preget muslimsk fromhet gir: *Tor Andræ: I myr-tenträdgården. Studier i sufisk mystikk.*
- ⁴ Se J. Wellhausen: *Reste arabischen Heidentums.*
- ⁵ Se Birkeland: *The Lord guideth (Oslo 1956) s. 75ff.*

- ⁶ Se Kyrill av Jerusalem: 11. katekese om Guds enbårne Sønn som er født av Faderen før alle tider. Sure 112 er vel også en indirekte polemikk mot johanneiske utsagn, som Joh. 1,18: Den eneste fødte *Gud* som er i Faderens skjød, han har forklaret ham (Nestles tekst), og 1. Joh. 5,1: Og hver den som elsker den som fødte, han elsker også den som er født av ham.
- ⁷ Wilhelm Rudolph: Die Abhängigkeit des Qorans von Judentum und Christentum.
- ⁸ En populær teologisk fremstilling av og et forsvar for dogmet om Muhammed som det inkarnerte Guds lys gir f.eks. Mawlana Ahmad Jarkham: Risala Noor (Skriftet om lyset) (på urdu). Av motparten blir disse teologer ofte angrepet for å hevde det kristne dogmet om inkarnasjon, d. v. s. at Muhammed skulle være en del av Gud. De forsøker å komme seg ut av vanskeligheten ved en subtil emanasjonsteori: Muhammed er skapt av Guds lys på samme måte som et speil kan reflektere sollyset, eller som når et lys blir tent av et annet, uten at det opprinnelige lyset derved taper noe. De radikale muslimske mystikere og sekter går selvsagt meget lengre enn det som her er nevnt.